

## ***Anglicanorum Coetibus* jako instrument restytucji wpływów Kościoła katolickiego w Anglii i Walii**

*Anglicanorum Coetibus*  
as an instrument of the Catholic Church influences  
restitution in England and Wales

Bartłomiej H. Toszek\*

### **Abstrakt**

Ogłoszona w listopadzie 2009 roku konstytucja apostolska *Anglicanorum Coetibus* została wydana w odpowiedzi na wielokrotne i usilne prośby „licznych grup anglikanów” pragnących przystąpić do pełnej komunii z Kościołem katolickim. Łączy ona wizje ruchu ekumenicznego zawarte w encyklice *Mortalium Animos* i konstytucji *Lumen gentium*, z założeniem o możliwości zachowania przez grupy konwertytów fragmentów tradycji anglikańskiej, pod warunkiem podporządkowania swojej formacji duchowej ogólnym normom obowiązującym w Kościele katolickim. W ten sposób zamiast ewangelizacji „siłowej”, polegającej na dopasowaniu wszystkich elementów chrześcijańskiej układanki do katolickiego wzorca, prowa-

### **Abstract**

The Apostolic Constitution of Pope Benedict XVI *Anglicanorum Coetibus* was promulgated in November 2009 as answer for repeated and insistent petitions of “groups of Anglicans” who desired to stay into the full communion with the Catholic Church. It united two visions of ecumenism movement which contented in the encyclic *Mortalium Animos* and the constitution *Lumen gentium* by forecasting for groups of converts possibility of preserving elements of their Anglican tradition under condition of subordinate their spiritual construction to norms obligatory in the Catholic Church. Instead of “power” evangelization based on adjusting all elements of the Christian puzzle to the Catholic pattern, there is realizing “free” evange-

---

\* Instytut Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego (clermont@wp.pl)

dzona jest ewangelizacja „dobrowolna”, tj. oparta na inicjatywach oddolnych, poszanowaniu tradycji innych wspólnot chrześcijańskich oraz dyskretnym sygnalizowaniu prymatu Stolicy Apostolskiej.

**Słowa kluczowe:** katolicyzm, anglikanizm, Kościół Katolicki, papież Benedykt XVI, Wielka Brytania

lization based on down initiatives, respect for other Christians communities' tradition and discreet signaling of the Holy See primacy

**Key words:** Catholicism, Anglicanism, Catholic Church, pope Benedict XVI, United Kingdom

Wyznanie anglikańskie obejmuje obecnie 38 Kościołów<sup>1</sup>, liczących nominalnie (tj. według liczby udzielonych chrztów) około 100 mln wiernych zamieszkałych w około 160 krajach, które „utrzymują pewną łączność [...] i tworzą wspólnie Jednotę Anglikańską (Anglican Communion)”<sup>2</sup>. Większość tych wspólnot uznaje założony w 1534 roku Kościół Anglii (Church of England) za swój „kościół macierzysty” (*mother church*) oraz godzi się z prymatem abpa Canterbury w sprawach dotyczących wiary i moralności. W rzeczywistości jednak faktyczne zwierzchnictwo Church of England ogranicza się poza Anglią jedynie do kilku niewielkich wspólnot anglikańskich<sup>3</sup>, podczas gdy pozostałe (w tym wielomilionowe wspólnoty w Afryce Zachodniej, Australii, Indiach, Kenii, Nigerii, Republice Południowej Afryki, Stanach Zjednoczonych, Sudanie i Sudanie Południowym, Tanzanii i Ugandzie) stanowią niezależne struktury „oparte na lojalności i wspólnym pragnieniu wyznawania wiary i kultu, we-

<sup>1</sup> Są to: Anglikański Episkopalny Kościół Brazylii; Kościół Anglii; Kościół Anglikański Afryki Południowej; Kościół Anglikański Aotearoi, Nowej Zelandii i Polinezji; Kościół Anglikański Australii; Kościół Anglikański Burundi; Kościół Anglikański Hongkongu; Kościół Anglikański Kanady; Kościół Anglikański Kenii; Kościół Anglikański Korei; Kościół Anglikański Meksyku; Kościół Anglikański Papui Nowej Gwinei; Kościół Anglikański Południowego Rogu Ameryki; Kościół Anglikański Regionu Ameryki Środkowej; Kościół Anglikański Tanzanii; Kościół Anglikański w Japonii; Kościół Bangladeszu; Kościół Episkopalny Filipin; Kościół Episkopalny Stanów Zjednoczonych Ameryki; Kościół Episkopalny Sudanu; Kościół Episkopalny w Jerozolimie i na Bliskim Wschodzie; Kościół Irlandii; Kościół Nigerii; Kościół Południowych Indii; Kościół Północnych Indii; Kościół Prowincji Afryki Środkowej; Kościół Prowincji Afryki Zachodniej; Kościół Prowincji Azji Południowo-Wschodniej; Kościół Prowincji Indii Zachodnich; Kościół Prowincji Melanezji; Kościół Prowincji Myanmar; Kościół Prowincji Oceanu Indyjskiego; Kościół Prowincji Rwandy; Kościół Ugandy; Kościół w Walii; Prowincja Kościoła Anglikańskiego w Kongu oraz Szkocki Kościół Episkopalny.

<sup>2</sup> J. WIERUSZ-KOWALSKI: *Protestantyzm*. W: *Zarys dziejów religii*. Red. J. KELLER, W. KOTAŃSKI, W. TYLOCH, B. KUPIS. Warszawa 1976, s. 903.

<sup>3</sup> Są to: Hiszpański Episkopalny Kościół Reformowany; Kościół Anglikański Bermudów, Kościół Cejlonu; Kościół Episkopalny Kuby; Luzytański Katolicki Apostolski Kościół Ewangelicki (w Portugalii) oraz Parafia Falklandów.

dług *Book of Common Prayer*<sup>4</sup> aprobowanej przez poszczególne Kościoły<sup>5</sup>, co wskazuje na możliwość samodzielnego kształtowania przez nie swojej liturgii, a nawet sfery dogmatycznej. Nawet w obrębie Wysp Brytyjskich funkcjonują 4 Kościoły anglikańskie, tj. Kościół Anglii liczący formalnie około 26 mln wiernych<sup>6</sup>, Kościół w Walii (Church in Wales) — około 75 tys. wiernych, Szkocki Kościół Episkopalny (Scottish Episcopal Church) — około 54 tys. wiernych i Kościół Irlandii (Church of Ireland) — około 390 tys. wiernych. Pierwszy z nich ma charakter kościoła państwowego i podlega władzy królewskiej. Monarcha brytyjski jako Najwyższy Zwierzchnik (*Supreme Governor*) mianuje arcybiskupów i biskupów oraz udziela sankcji uchwalanym przez Synod Generalny Kościoła Anglii (General Synod of the Church of England) przepisom stanowiącym element prawa powszechnie obowiązującego, tj. „środkom prawnym” (*measures*) oraz postanowieniom regulującym sprawy wewnętrzne Kościoła, tj. kanonom (*canons*). Natomiast Kościoły walijski, szkocki i irlandzki funkcjonują poza obrębem jurysdykcji władzy świeckiej (w zakresie kształtowania swojej struktury organizacyjnej) i pozostają pod zwierzchnictwem swoich prymasów, którzy dysponują zróżnicowanymi możliwościami oddziaływania na ogół duchowieństwa.

Oprócz odrębności wynikających z umocowania w stosunku do aparatu administracji państwowej, formuły organizacyjnej i sposobu sprawowania zarządu, poszczególne Kościoły anglikańskie cechuje różny stopień podatności na tendencje rozłamowe stymulowane odśrodkowo lub zewnętrznie. Już w latach osiemdziesiątych XVII wieku wewnątrz Church of England pojawił się tzw. Wysoki Kościół (High Church), którego członkowie postulowali między innymi włączanie pierwiastków kultu katolickiego do liturgii anglikańskiej (np. poprzez oddawanie czci postaciom eucharystycznym poza obrzędem wieczerzy, ostatnie namaszczenie chorych, spowiedź indywidualną, procesje itp.) oraz konieczność

<sup>4</sup> Modlitewnik powszechny (*Book of Common Prayer*) zawiera teksty anglikańskich obrzędów liturgicznych w nabożeństwach codziennych i niedzielnych (modlitwę poranną i wieczorną, litanię, komunię świętą), obrzędów okolicznościowych (chrztu, bierzmowania, ślubu, modlitwy za chorych, pogrzebu), czytania apostołskie i ewangeliczne oraz pieśni. Modlitewnik został opublikowany po raz pierwszy w 1549 r., a po kolejnych reformach w latach 1552, 1559 i 1662 stał się (obok Biblii) częścią kodeksu teologicznego Kościoła Anglii. Analogiczne modlitewniki zostały wprowadzone w innych kościołach anglikańskich.

<sup>5</sup> Zgodnie z ak. 3 lit. a rezolucji nr 49 „Wspólnota Anglikańska” przyjętej przez kościoły anglikańskie na konferencji w Lambeth w 1930 r., za: ANGLICAN COMMUNION OFFICE: *The Lambeth Conference. Resolutions Archive from 1930*. London 2005, s. 16.

<sup>6</sup> W rzeczywistości w 2010 r. zaledwie 1,7 mln anglikanów w Anglii zadeklarowało czynny udział w życiu *Church of England*. Zob. szerzej: *Provisional Attendance Figures for 2010 Released — Marriages up Four Per Cent, National ‘Mapping’ Identifies at least 1,000 Fresh Expressions of Church*. The Church of England [<http://www.churchofengland.org/media-centre/news/2012/01/provisional-attendance-figures-for-2010-released---marriages-up-four-per-cent,-national-‘mapping’-identifies-at-least-1,000-fresh-expressions-of-church.aspx> (dostęp: 10.04.2016)].

reaktywacji zakonów żeńskich i męskich. W drugiej połowie XIX wieku anglikatolicy skupieni w ruchu oxfordzkim (Oxford Movement), kierowanym przez bł. Johna H. Newmana i Edwarda B. Puseya, wywołali „dość silne kontrowersje wewnętrzne, które tylko dzięki opartej na władzy królewskiej hierarchii kościelnej nie doprowadziły do rozłamu”<sup>7</sup>. Natomiast około 1710 roku anglikanie nawiązujący do tradycji purytańskiej utworzyli tzw. Niski Kościół (Low Church), przedkładający wewnętrzną religijność ponad kwestie natury dogmatycznej. W XIX wieku nurt ten zbliżył się do prezbiterianizmu i metodyzmu. Z kolei w latach 1850—1851 w Kościele Anglii wyłonił się liberalny anglikanizm, określany także mianem Szerokiego Kościoła (Broad Church), w którym propagowano dostosowanie religii do nowoczesnych form życia. Funkcjonowanie tych „frakcji” w Kościele angielskim oddziaływało również na pozostałe Kościoły anglikańskie na Wyspach Brytyjskich, a w szczególności na Church in Wales, który wyodrębnił się z „kościół macierzystego” dopiero w 1920 roku. Podziały występujące wewnątrz anglowalijskiej wspólnoty anglikańskiej pogłębiły się w drugiej połowie XX wieku, kiedy zasadniczymi różnicami dzielącymi High Church i Low Church (wspierany przez niewielką grupę zwolenników XIX-wiecznej koncepcji Broad Church) stały się kwestie święceń kapłańskich i biskupich dla kobiet oraz podejście do zjawiska homoseksualizmu. „Obecnie bowiem we Wspólnocie Anglikańskiej są zarówno takie kościoły, które zdecydowanie sprzeciwiają się funkcjonowaniu w ich obrębie jakiegokolwiek formy uznania czy błogosławieństwa aktywnego homoseksualizmu, z drugiej strony zaś błogosławi się jednopłciowe związki i ordynuje aktywnego homoseksualistę<sup>8</sup> na biskupa”<sup>9</sup>.

Poważniejszym problemem była postępująca laicyzacja społeczeństwa brytyjskiego (obejmująca w 2004 r. ok. 20% mieszkańców Anglii i Walii<sup>10</sup>), stawiająca przed Church of England i Church in Wales pytanie o zasadność dalszej (najwyraźniej nieskutecznej) liberalizacji nauki społecznej (popieranej przez zwolenników Low Church i spadkobierców idei Broad Church) w kontekście (postulowanej przez High Church) alternatywy w postaci powrotu do XVI-wiecznej tradycji anglikańskiej. Zagadnienie to wydawało się tym istotniejsze, że rozczarowani liberalną postawą duchowieństwa anglikańskiego anglikatolicy, coraz częściej wskazywali na możliwość intensyfikacji dialogu

<sup>7</sup> J. WIERUSZ-KOWALSKI: *Protestantyzm...*, s. 901.

<sup>8</sup> Pierwszym otwartym homoseksualistą, który został wyświęcony na biskupa anglikańskiego, był — żyjący w związku jednopłciowym — Gene Robinson w diecezji New Hampshire. Zob. szerzej: *Gay N.H. Bishop and Partner Joined in Civil Union*. “The New York Times”, 8.06.2008, s. 11.

<sup>9</sup> M. MIARCZYŃSKI: *Anglikanie i katolicy — bliżej czy dalej?* Kosciol.pl (Ekumenizm, Chrześcijaństwo, Religia. Ekumeniczny Serwis Informacyjny) [<http://www.kosciol.pl/article.php?story=20041021232639647> (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>10</sup> M. O'BEIRNE: *Religion in England and Wales: findings From the 2001 Home Office Citizenship Survey*. “Home Office Research Studies” 2004, No 274, s. 7.

z Kościołem Katolickim prowadzonego w ramach Międzynarodowej Komisji Anglikańsko-Katolickiej (Anglican-Roman Catholic International Commission)<sup>11</sup> utworzonej w 1969 roku.

Wzrost niezadowolenia tradycjonalistów anglikańskich spowodował wiele konwersji do Kościoła Katolickiego, których nasilenie „następowało wyraźnie po podejmowaniu przez [...] prowincje Wspólnoty Anglikańskiej kolejnych kontrowersyjnych decyzji: o święceniu kobiet do prezbiteriatu, potem do episkopatu, następnie zaś o święceniu osób pozostających w związkach homoseksualnych. Szczególnie święcenie aktywnych homoseksualistów do episkopatu przelało czarę goryczy, co zaowocowało wieloodłamowym podziałem w Kościele Episkopalnym w USA [...]. Konwersje anglikanów na katolicyzm miały jednak charakter indywidualny, a wierni anglikańscy przystępujący do komunii z Kościołem katolickim stawali się katolikami i przyjmowali zazwyczaj obrządek rzymskokatolicki. Dotyczyło to również byłych anglikańskich duchownych, którzy przyjmowali święcenia w Kościele rzymskokatolickim. Kościół rzymskokatolicki [...] nie miał żadnego rozwiązania, które mógłby zaproponować diecezjom, parafiom oraz innym grupom niekatolickim chcącym przystąpić do pełnej komunii z Biskupem Rzymu oraz zachować choć częściowo swoje struktury, a co ważniejsze — swoją tradycję duchową i liturgiczną. Rzym nie wychodził też z propozycją zbiorowych przyłączeń, gdyż — jak nietrudno się domyślić — musiałoby to spowodować falę oskarżeń o uprawianie prozelityzmu”<sup>12</sup>. Mimo to nadal prowadzono dialog za pośrednictwem Międzynarodowej Komisji Anglikańsko-Katolickiej oraz (utworzonej w 2000 r.) Międzynarodowej Komisji Anglikańsko-Katolickiej ds. Jedności i Misji (International Anglican-Roman Catholic Commission for Unity and Mission), którego efektem było między innymi uznanie przez wspólnoty anglikańskie (w 2002 r.), że Biskup Rzymu w pewnych okolicznościach ma obowiązek głoszenia wiary całego Kościoła, a jego posługa jest darem, który powinien być przyjęty przez wszystkie Kościoły<sup>13</sup>. Podczas konferencji w Seattle w 2004 roku omawiano zagadnienia

<sup>11</sup> Międzynarodowa Komisja Anglikańsko-Katolicka podjęła prace nad problematyką Eucharystii, autorytetu i posługiwania w Kościele. Efektem jej działań jest opublikowana w 1971 r. „Wspólna deklaracja na temat nauki o Eucharystii” (*Eucharistic Doctrine*), uzupełniona „Wyjaśnieniami” (*Elucidation*) opublikowanymi w 1979 r. oraz kolejnymi „Wyjaśnieniami” (*Clarification*) opublikowanymi w 1994 r. Zob. szerzej: S.C. NAPIÓRKOWSKI: *Wspólna deklaracja na temat nauki o Eucharystii*. „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 1979, nr 4, s. 62—65; A. SKOWRONEK: *Tajemnica — ofiara — obecność. Eucharystia w dialogu anglikańsko-katolickim*. W: *Eucharystia i postannictwo. Wieczera Pańska w dialogu chrześcijan*. Red. L. GÓRKA, W. HRYNIEWICZ. Warszawa 1987, s. 70—83.

<sup>12</sup> P. KANTYKA: *Anglikanie i katolicy na drodze dialogu*. „Nasz Dziennik”, 16.09.2010, s. 8.

<sup>13</sup> *Dialog katolicko-anglikański w nowej fazie* [<http://www.opoka.org.pl/aktualnosci/news.php?s=opoka&id=3662> (dostęp: 10.04.2016)].

poświęcone związkom jedнопłciowym i ordynacjom aktywnych homoseksualistów na duchownych<sup>14</sup>. Opublikowano także dokument „Maria: łaska i nadzieja w Chrystusie” stanowiący kompromis w kwestii zasadniczych sporów doktrynalnych obu Kościołów, tj. niepokalania i wniebowstąpienia Matki Boskiej<sup>15</sup>. Jednocześnie nasilał się ruch konwersyjny, czego szczególnym przejawem była złożona Stolicy Apostolskiej w 2007 roku deklaracja australijskiego abpa Johna Hepwortha dotycząca zamiaru grupowego przystąpienia do pełnej komunii z Kościołem katolickim i przyjęcia doktryny katolickiej zawartej w Katechizmie Kościoła Katolickiego przez Tradycjonalistyczną Wspólnotę Anglikańską (Traditional Anglican Communion), liczącą około 400 tys. wiernych<sup>16</sup>.

Inicjatywa TAC zapoczątkowała podobne deklaracje ze strony wielu innych tradycjonalistycznych i prokatolickich środowisk anglikańskich (w tym również w Anglii i Walii) wyrażających dezaprobatę dla kierunku rozwoju życia duchownego we Wspólnocie Anglikańskiej<sup>17</sup> (jak np. obejmującą ok. 800 parafii grupę Forward in Faith<sup>18</sup>). Miała również decydujący wpływ na powzięcie przez Stolicę Apostolską przekonania o zasadności stworzenia szczególnych ścieżek proceduralnych umożliwiających wspólnotom anglikańskim zbiorowe konwersje na katolicyzm z zachowaniem swojej tradycji liturgicznej. Implementację tego postulatu wobec anglikanów skupionych w Kościele Anglii, Kościele w Walii, Szkockim Kościele Episkopalnym oraz (do pewnego stopnia) Kościele Irlandii ułatwiały na płaszczyźnie politycznej „częste wizyty premierów Tony’ego Blaira, a następnie Gordona Browna w Rzymie, wskazujące na bezprecedensowe ocieplenie relacji między Stolicą Apostolską i Wielką Brytanią”<sup>19</sup>. Świadectwem tego stanu rzeczy były także uzgodnienia dotyczące przebiegu (zaplanowanej na wrzesień 2010 r.) oficjalnej wizyty papieskiej w Anglii i Szkocji, podczas której „głowa Kościoła Katolickiego zatrzyma się u Królowej — głowy Kościoła Anglikańskiego, zachowując »pełen wachlarz wizyty państwowej« [...], a ponadto dokona beatyfikacji Johna Henry’ego Newmana, który odegrał istotną rolę

---

<sup>14</sup> M. MIARCZYŃSKI (Ekumenizm, Chrześcijaństwo, Religia. Ekumeniczny Serwis Informacyjny): *Anglikanie i katolicy...*

<sup>15</sup> Zob. szerzej: D. PSZCZÓLKOWSKA: *Anglikanie i katolicy porozumieli się w sprawie Matki Boskiej*. „Gazeta Wyborcza”, 19.05.2005, s. 11.

<sup>16</sup> Najwięcej członków TAC zamieszkuje w Anglii, Australii, Indiach, Irlandii, Japonii, Kanadzie, Pakistanie, Republice Południowej Afryki i Stanach Zjednoczonych. Zob. szerzej: *About Us. The Traditional Anglican Communion* [<http://www.traditionalanglicancommunion.org/index.shtml#about>] (dostęp: 10.04.2016).

<sup>17</sup> Zob. szerzej: P. KANTYKA: *Anglikanie i katolicy...*, s. 8.

<sup>18</sup> Najwięcej członków FiF zamieszkuje w Australii, Francji, Hiszpanii, Irlandii, Kanadzie, Karaibach (Bahamach i Kajmanach), Stanach Zjednoczonych, Wenezueli, Wielkiej Brytanii i Włoszech. Zob. szerzej: *International Parish Directory. Forward in Faith* [<http://www.forwardinfaith.com/resources/parishes.html>] (dostęp: 10.04.2016).

<sup>19</sup> *Archbishop of Canterbury Delighted at Pope Benedict XVI visit to Britain*. “The Times”, 23.09.2009, s. 17.

w osłabieniu [...] anglikanizmu”<sup>20</sup>. W przeciwieństwie do podróży apostołskiej papieża Jana Pawła II do Anglii, Walii i Szkocji w 1982 roku (służącej przede wszystkim pogłębieniu dialogu ekumenicznego<sup>21</sup>), plan wizyty papieża Benedykta XVI dowodził, że „w niedysiejszej twierdzy protestantyzmu [...], powoli, lecz nieustannie rosną wpływy papieskie, co nie tylko nie budzi sprzeciwów Downing Street<sup>22</sup> i pałacu Buckingham<sup>23</sup>, ale również nie wywołuje żadnych poważniejszych protestów społecznych”<sup>24</sup>.

Ostatecznie dnia 4 listopada 2009 roku została wydana konstytucja apostołska papieża Benedykta XVI „Grupy anglikanów” (*Anglicanorum Coetibus*) dotycząca tworzenia ordynariatów personalnych dla anglikanów nawiązujących pełną komunię z Kościołem katolickim. W preambule tego dokumentu podkreślono, że skoro „w ostatnim czasie Duch Św. pobudził grupy anglikanów, by wiele razy i usilnie prosili o przyjęcie, także grupowe do pełnej komunii katolickiej, [...] Następca [Św.] Piotra, któremu Pan Jezus zlecił zadanie zapewnienia jedności episkopatu oraz przewodniczenia i gwarantowania powszechnej komunii wszystkich Kościołów, nie może nie zapewnić środków niezbędnych do realizacji tego świętego pragnienia”<sup>25</sup>. W tym celu papież umożliwił Kongregacji Nauki Wiary powoływanie ordynariatów personalnych w obrębie granic terytorialnych określonej konferencji biskupów i po uprzedniej konsultacji z tą konferencją. Ordynariaty (których liczba pozostaje uzależniona od warunków lokalnych i potrzeb wiernych) posiadają osobowość prawną (na zasadach analogicznych do diecezji) i podlegają bezpośrednio Kongregacji Nauki Wiary oraz właściwym dykasteriom Kurii Rzymskiej<sup>26</sup>. Natomiast opiekę duszpasterską nad ordynariatem sprawuje ordynariusz, powoływany przez papieża spośród kandydatów przedstawionych Stolicy Apostolskiej przez radę zarządzającą<sup>27</sup>.

<sup>20</sup> Ibidem.

<sup>21</sup> Zob. szerzej: M. MALIŃSKI, A. MARI, R. RZEPECKI: *Pielgrzymka do świata*. Warszawa 1988, s. 158—166.

<sup>22</sup> Downing Street to ulica w Londynie, na której znajdują się oficjalne siedziby dwóch najwyższych rangą członków rządu, tj. premiera (pod nr 10) i kanclerza skarbu (pod nr 11); potocznie pojęciem Downing Street określa się rząd brytyjski *in gremio*.

<sup>23</sup> Pałac Buckingham w Londynie jest oficjalną rezydencją monarchy brytyjskiego; potocznie pojęciem Buckingham Palace określa się administrację królewską lub bezpośrednio króla (królową) Wielkiej Brytanii.

<sup>24</sup> *Archbishop of Canterbury...*

<sup>25</sup> *Constitutio Apostolica Anglicanorum Coetibus, qua Personales Ordinariatus pro Anglicanis conduntur qui plenam communionem cum Catholica Ecclesia ineunt*. AAS CI (2009), preambuła.

<sup>26</sup> Ibidem, I § 1—3 i II.

<sup>27</sup> Ibidem, IV; Congregation for the Doctrine of the Faith: *Complementary Norms for the Apostolic Constitution Anglicanorum Coetibus*, Article 12 § 4 [[http://www.vatican.va/roman\\_curia/congregations/cfaith/documents/rc\\_con\\_cfaith\\_doc\\_20091104\\_norme\\_anglicanorum\\_coetibus\\_en.html](http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20091104_norme_anglicanorum_coetibus_en.html) (dostęp: 10.04.2016)].

Władza ordynariusza ma charakter zwyczajny (wynikający z samego faktu sprawowania urzędu), wikarialny (wynikający ze sprawowania urzędu w imieniu papieża) oraz personalny (dotyczący wszystkich członków ordynariatu); jest ona wykonywana łącznie z biskupem diecezjalnym „w celu skoordynowania działalności duszpasterskiej z programem duszpasterskim diecezji”<sup>28</sup>. Należy jednak podkreślić, że chociaż ordynariusz jest z mocy samego prawa członkiem właściwej miejscowo konferencji episkopatu, to obowiązek wypełniania dyrektyw tej konferencji ciąży na nim jedynie wówczas, gdy dyrektywy te pozostają zgodne z normami konstytucji *Anglicanorum coetibus*<sup>29</sup>. „Prawa i obowiązki ordynariusza personalnego [...] w znacznej mierze pokrywają się z kompetencjami biskupa diecezjalnego, jakkolwiek z natury rzeczy lub przepisów prawa jego kompetencje różnią się od kompetencji biskupa diecezjalnego”<sup>30</sup>. Do uprawnień ordynariusza należy ustanawianie nowych instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego (wraz z prawem powoływania ich członków do sakramentu święceń), erygowanie nowych parafii personalnych dla wiernych należących do ordynariatu oraz *quasi*-parafii (po wysłuchaniu opinii biskupa diecezjalnego)<sup>31</sup>. Organem wspomagającym ordynariusza jest 6-osobowa rada zarządzająca, posiadająca kompetencje przysługujące radzie kapłańskiej i kolegium konsultorów oraz wynikające z norm szczególnych. Wśród tych ostatnich należy wskazać uprawnienia do aprobowania decyzji ordynariusza dotyczących przyjęcia kandydatów do sakramentu święceń, utworzenia lub likwidacji parafii personalnej, utworzenia lub likwidacji domu formacji oraz zatwierdzenia programu formacji; wyrażanie opinii w sprawach aktywności duszpasterskiej ordynariatu oraz głównych zasad formacji duchowieństwa; prawo wyboru kandydatów przedstawianych Stolicy Apostolskiej dla nominacji ordynariusza; możliwość wysuwania propozycji zmian „Norm uzupełniających do Konstytucji apostołskiej *Anglicanorum Coetibus*” (wydanych przez Kongregację Nauki Wiary dnia 4 listopada 2009 r.); prawo zabierania głosu podczas tworzenia statutów rady zarządzającej i rady duszpasterskiej oraz regulaminu domu studiów<sup>32</sup>.

Innymi organami funkcjonującymi wewnątrz ordynariatu są rada ds. ekonomicznych i rada duszpasterska, których powołanie należy do obowiązków ordynariusza wynikających wprost z konstytucji *Anglicanorum coetibus*. Natomiast utworzenie trybunału ordynariatu ma charakter fakultatywny, ponieważ jego

<sup>28</sup> Congregation for the Doctrine..., Article 3.

<sup>29</sup> Ibidem, Article 2.

<sup>30</sup> *Ordynariat personalny dla anglikanów nowym kościołem partykularnym*. Stowarzyszenie Kanonistów Polskich [[http://www.stowarzyszeniekanonistow.pl/index.php?option=com\\_content&view=article&id=36:ordynariat-personalny-dla-anglikanow-nowym-kościolem-partykularnym&catid=11:nr-24&Itemid=21](http://www.stowarzyszeniekanonistow.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=36:ordynariat-personalny-dla-anglikanow-nowym-kościolem-partykularnym&catid=11:nr-24&Itemid=21)] (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>31</sup> *Constitutio Apostolica*..., V i VIII § 1; Congregation for the Doctrine..., Article 14 § 3.

<sup>32</sup> Congregation for the Doctrine..., Article 12 § 2—4.



funkcje może pełnić właściwy miejscowo sąd diecezjalny<sup>33</sup>. Prezbiterium ordynariatu personalnego tworzą osoby powoływane spośród wiernych ordynariatu zgodnie z normami prawa kanonicznego<sup>34</sup>, jeżeli nie są one związane istnieniem obiektywnych przeszkód. Ponadto do ordynariatu mogą zostać inkardynowane osoby, które posługiwały jako anglikańscy diakoni, księża lub biskupi i spełniają normy prawa kanonicznego, przy czym dopuszczenie do posługi kapłańskiej mężczyzn żonatyh odbywa się „po procesie rozeznania, na podstawie obiektywnych kryteriów oraz potrzeb ordynariatu [...], określonych przez Ordynariusza w konsultacji z lokalną Konferencją Episkopatu [...], zatwierdzonych przez Stolicę Apostolską”<sup>35</sup>. Droga do posługi kapłańskiej jest jednak zamknięta dla osób, które zostały wyświęcone w Kościele katolickim, a następnie zostały anglikanami oraz dla byłych duchownych anglikańskich pozostających w nieuregulowanej sytuacji małżeńskiej<sup>36</sup>.

Szczególne przepisy dotyczą byłych biskupów anglikańskich należących do ordynariatu, którym przyznano prawo posługiwania się insygniami biskupimi (za zgodą Stolicy Apostolskiej także w przypadku, gdy nie zostali wyświęceni na biskupów w Kościele katolickim), udziału w spotkaniach właściwych miejscowo konferencji episkopatu (ze statusem analogicznym do biskupów emerytów), uczestniczenia w administrowaniu ordynariatem na wezwanie ordynariusza, a nawet objęcia urzędu ordynariusza (niezależnie od faktu pozostawania w związku małżeńskim)<sup>37</sup>. Oprócz norm dotyczących struktury organizacyjnej i zasad funkcjonowania ordynariatów personalnych na płaszczyźnie administracyjnej, konstytucja *Anglicanorum Coetibus* zawiera również postanowienia wskazujące na możliwość sprawowania przez ordynariaty celebracji liturgicznych „według ksiąg liturgicznych właściwych tradycji anglikańskiej, zatwierdzonych przez Stolicę Apostolską, aby w obrębie Kościoła katolickiego zachować tradycje liturgiczne, duchowe i duszpasterskie Wspólnoty Anglikańskiej jako cenny dar, karmiący wiarę członków Ordynariatu oraz skarb, którym można się dzielić z innymi”<sup>38</sup>. Takie założenie (niewykluczające celebracji liturgicznych według rytu rzymskiego) pozostaje zgodne ze stanowiskiem Kościoła Katolickiego wyrażonym w konstytucji dogmatycznej „Światło narodów” (*Lumen Gentium*) z 1965 roku, z której wynika, że poza organizmem Kościoła, „który wyznajemy jako jeden, święty, katolicki i apostołski [...], znajdują się liczne pierwiastki uświęcenia i prawdy, które jako właściwe dary Kościoła Chrystusowego nakłaniają do

<sup>33</sup> *Constitutio Apostolica...*, X i XII; Congregation for the Doctrine..., Article 4 § 1.

<sup>34</sup> Zob. szerzej: *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, AAS LXXV (1983), can. 1026—1032.

<sup>35</sup> Congregation for the Doctrine..., Article 6 § 1.

<sup>36</sup> *Ibidem*, Article 6 § 2.

<sup>37</sup> *Ibidem*, Article 11.

<sup>38</sup> *Constitutio Apostolica...*, III.

jedności katolickiej”<sup>39</sup>. Jednocześnie ordynariaty personalne (jako kościoły parterykularne<sup>40</sup>) stanowią szczególną formę organizacji wspólnoty wiernych, toteż stosownie do postanowień konstytucji *Anglicanorum Coetibus* i „Norm uzupełniających...” członkami tych struktur mogą być wyłącznie osoby:

- 1) świeckie i duchowne oraz członkowie instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego pierwotnie należące do Wspólnoty Anglikańskiej, a obecnie znajdujące się w pełnej komunii z Kościołem katolickim,
- 2) otrzymujące sakramenty inicjacji chrześcijańskiej w obrębie ordynariatu,
- 3) ochrzczone jako katolicy poza ordynariatem, jeżeli są członkami rodziny należącej do ordynariatu<sup>41</sup>.

Implementacja przywołanych norm nastąpiła w dniu 9 listopada 2009 roku po promulgacji obu dokumentów (tj. konstytucji *Anglicanorum Coetibus* oraz „Norm uzupełniających...”) w biuletynie urzędowym „Akta Stolicy Apostolskiej” („Acta Apostolicae Sedis”).

Wbrew oczekiwaniom publikacja konstytucji apostołskiej umożliwiającej wspólnotom anglikańskim zbiorowe konwersje do Kościoła katolickiego nie wywołała negatywnego oddźwięku wśród hierarchii Kościołów anglikańskich (w tym również Church of England i Church in Wales). Jeszcze dnia 21 października 2009 roku abp Canterbury (pełniący funkcję prymasa Anglii) Rowan Williams, ustosunkowując się do wydanego dzień wcześniej komunikatu prefekta Kongregacji Nauki Wiary kardynała Williama Levady (w którym zapowiedziano zadośćuczynienie prośbom „wspólnot anglikańskich [...] pragnących przystąpić do pełnej i widocznej komunii z Biskupem Rzymu”<sup>42</sup>) uznał, że „konstytucja [...] nie jest aktem prozelityzmu bądź agresji względem Wspólnoty Anglikańskiej. [...] Ponadto, we wspólnym oświadczeniu z przewodniczącym katolickiego episkopatu Anglii i Walii abpem Vincentem Nicholsem stwierdził, że anglikanie i katolicy pragną kontynuować współpracę ekumeniczną, a włączenie byłych anglikanów do Kościoła katolickiego stanowi kolejne uznanie zasadniczej zgodności obydwu kościołów w kwestiach wiary, nauczania i duchowości”<sup>43</sup>. W podobnym duchu wypowiedział się dnia 9 listopada 2009 roku anglikański bp Chichesteru, John Hind, wskazując, że „anglikanie mają dary, które mogą wnieść do Kościoła katolickiego, ale istnieją też dary, które mogą od niego otrzymać”<sup>44</sup>. Przestrzegł również przed traktowaniem konstytucji *Anglicanorum Coetibus* jako dokumentu skierowanego wyłącznie do prze-

<sup>39</sup> *Lumen Gentium. Constitutio dogmatica de Ecclesia*, AAS LVII (1965), can. 8.

<sup>40</sup> Zob. szerzej: *Ordynariat personalny dla anglikanów...*

<sup>41</sup> *Constitutio Apostolica...*, I § 4; Congregation for the Doctrine..., Article 5 § 1.

<sup>42</sup> *Serwis Radia Watykańskiego*. Radio Vaticana-Radiogiornale 20/10/2009 [http://www.radiovaticana.org/pol\_RG/2009/ottobre/09\_10\_20.html#gr1 (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>43</sup> W. LORENZ: *Anglikanie jak katolicy*. „Rzeczpospolita”, 21.10.2009, s. 17.

<sup>44</sup> J. GRABOWSKI: *Anglikanie na drodze do pełnej jedności z Kościołem katolickim*. „Niedziela” 2009, nr 48, s. 19.

ciwników święcenia kobiet. Natomiast bp Guildfordu, Christopher Hill (będący przewodniczącym anglikańskiej Rady ds. Jedności Chrześcijan), w oświadczeniu wydanym w dniu 11 listopada 2009 roku stwierdził, że perspektywa konwersji części anglikanów na katolicyzm nie zniechęci Church of England „do kontynuowania swej misji we własnych parafiach i diecezjach w całym kraju, ani też do dawnego zaangażowania na rzecz jedności wszystkich kościołów, łącznie z katolickim”<sup>45</sup>.

Optymistyczna wizja rozwoju Kościoła anglikańskiego w Anglii przedstawiona przez bpa Hilla nie odpowiadała jednak rzeczywistym odczuciom hierarchów Church of England, które wyraził abp Williams dnia 12 listopada 2009 roku (podczas obchodów 150-lecia konsekracji kościoła All Saints w Londynie) wskazując, że „w czasach, kiedy przyszłość [anglikanizmu — B.H.T.] wydaje się znacznie bardziej niż zwykle chaotyczna i niepewna [...] nie powinniśmy zapominać o tych, którzy udowodnili, że życie katolicką świętością możliwe jest nawet w komunii z Canterbury”<sup>46</sup>. Komentując te słowa, znany brytyjski publicysta dziennika „The Daily Telegraph” Damian Thompson uznał, że apb Williams skutecznie przekonał anglikanów do przechodzenia do Kościoła katolickiego, którego „przywódca” nigdy nie okazałby takiego wahania i przygnębienia<sup>47</sup>. Przygnębienie anglikańskiego prymasa Anglii było jednak zrozumiałe w kontekście „szeroko [...] dyskutowanej sprawy powrotu około 400—500 tysięcy anglikanów wraz z kapłanami i biskupami do Kościoła katolickiego”<sup>48</sup>. Nastroj ten pogłębiała świadomość, że konstytucja *Anglicanorum Coetibus* nie zawiera „niczego, co można by interpretować jako łapankę”<sup>49</sup>, stanowiąc (zgodnie z deklaracją zawartą w preambule tego dokumentu) jedynie odpowiedź Stolicy Apostolskiej na samoistne inicjatywy niektórych wspólnot anglikańskich. Niepokój apba Williama podzielała również królowa Elżbieta II (jako Najwyższy Zwierzchnik Kościoła Anglii), która dnia 1 lutego 2010 roku przeprowadziła, za pośrednictwem Lorda Szambelana Williama hr. Peel, konsultacje z abpem Nicholsem w odniesieniu do dalszych relacji między Church of England (a pośrednio także Church in Wales) i Kościołem Katolickim w Anglii i Walii. Chociaż jednak strona katolicka uznała rozmowy za niezwykle owocne,

<sup>45</sup> *Anglia: komentarz biskupów obu wyznań po publikacji Anglicanorum Coetibus*. Radio Watykańskie [http://www.radiovaticana.org/POL/Articolo.asp?c=333127 (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>46</sup> D. THOMPSON: *Archbishop Rowan Williams admits future of Anglicanism is 'chaotic'*. „The Daily Telegraph”, 12.11.2009, s. 5.

<sup>47</sup> Ibidem.

<sup>48</sup> *Spotkanie na szczycie w Watykanie. Zwierzchnik Wspólnoty Anglikańskiej u Papieża*. Fronda [http://www.fronda.pl/news/czytaj/spotkanie\_na\_szczycie\_w\_watykanie\_zwierzchnik\_wspolnoty\_anglikanskiej\_u\_papieza (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>49</sup> *Apb. Williams nie ma żalu do papieża o to, że anglikanie przechodzą na katolicyzm*. Fronda [http://www.fronda.pl/news/czytaj/anglikanski\_prymas\_nie\_zarzuca\_kosciolowi\_la\_panki (dostęp: 10.04.2016)].

„nie było do końca jasne, do jakiego stopnia uśmierzyły one obawy wyrażane przez królową”<sup>50</sup>.

Stanowisko adresatów konstytucji *Anglicanorum Coetibus* odzwierciedlało oświadczenie opublikowane dnia 9 listopada 2009 roku przez bpa Fulham — Johna Broadhursta (będącego przewodniczącym Forward in Faith), w którym podkreślono, że „oferta Rzymu [...] w tej niezwykle trudnej sytuacji, w jakiej znajduje się obecnie chrześcijaństwo w tym kraju [...], nie jest wymierzona przeciwko Kościołowi angielskiemu, lecz — jak należy sądzić — będzie służyła jego pełnemu uzdrowieniu”<sup>51</sup>. Zadowolonia nie ukrywali również anglikatolicy skupieni w Tradycjonalistycznym Kościele Anglii (Traditional Church of England) stanowiącym prowincję Traditional Anglican Communion w Anglii, Walii i Szkocji oraz (choć w mniejszym stopniu) członkowie Kościoła Irlandzkiego Rytu Tradycjonalistycznego (Church of Ireland — Traditional Rite). Ich uczucia oddawał list apba Hepwortha do papieża Benedykta XVI z dnia 9 listopada 2009 roku, w którym przewodniczący TAC napisał o ogłoszeniu konstytucji *Anglicanorum Coetibus* w następujących słowach: „[...] uznać, że to spełnienie naszych marzeń, to za mało”<sup>52</sup>.

O znaczeniu konstytucji *Anglicanorum Coetibus* dla Kościoła katolickiego wypowiedział się w wywiadzie udzielonym Radiu Watykańskiemu dnia 9 listopada 2009 roku ówczesny rektor Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie ksiądz Gianfranco Ghirlanda wskazując, że „po wiekach rozłamu [...] już nie tylko poszczególne osoby, ale całe grupy wiernych wraz ze swymi duszpasterzami, tak biskupami, jak i kapłanami [...] powracają do pełnej jedności z Kościołem. [...] Papież przygotował rozwiązanie prawne w postaci ordynariatów personalnych, aby ich przyjąć i by mogli zachować swoją tradycję duchową, liturgiczną i duszpasterską, ale już jako członkowie Kościoła katolickiego. To znaczy, aby nie tworzyli małego ‘kościółka’ w Kościele”<sup>53</sup>. Zdaniem ks. Ghirlandy konstytucja ma również znaczenie ekumeniczne, jako rezultat dialogu prowadzonego przez Kościół katolicki i Anglican Communion, w którym pojawiła się konieczność „refleksji nad tym aspektem wiary chrześcijańskiej, jakim jest ośrodek jedności [...] ustanowiony przez samego Jezusa Chrystusa, czyli prymat. Widać w tym dojrzewanie w wierze, a nie tylko akt formalny czy wyraz niezadowolonia z bycia członkiem Wspólnoty Anglikańskiej. [...] Jest to

<sup>50</sup> *Queen Elizabeth Unhappy with Anglicanorum Coetibus*. Catholic Culture [http://www.catholicculture.org/news/headlines/index.cfm?storyid=5314 (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>51</sup> *A First Reaction to Today's Publication of Anglicanorum Coetibus*. Forward in Faith [http://www.forwardinfaith.com/artman/publish/article\_497.html (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>52</sup> J. GRABOWSKI: *Anglikanie na drodze...*, s. 19.

<sup>53</sup> *Ks. Gianfranco Ghirlanda SJ o nowej jakości w relacjach kościelnych dzięki konstytucji Anglicanorum Coetibus*. Radio Watykańskie [http://storico.radiovaticana.org/pol/storico/2009-11/333149\_ks\_gianfranco\_ghirlanda\_sj\_o\_nowej\_jakosci\_w\_relacjach\_koscielnych\_dzieki\_konstytucji\_anglicanorum\_coetibus.html (dostęp: 10.04.2016)].

dojrzewanie do zrozumienia prymatu jako stróża Tradycji apostoelskiej<sup>54</sup>. Inne aspekty konstytucji *Anglicanorum Coetibus* poruszył apb Nichols w komunikacie prasowym wydanym dnia 9 listopada 2009 roku, wskazując, że dokument watykański został opublikowany w odpowiedzi na prośby licznych grup anglikanów z całego świata, toteż nie powinien być traktowany jako przejaw prozelityzmu wobec wiernych Church of England i Church in Wales<sup>55</sup>. Argument ten został powtórzony w wydanym następnego dnia komunikacie prasowym konferencji episkopatu katolickiego Anglii i Walii, w którym ponadto podkreślono znaczenie konstytucji, jako „nowego środka do osiągnięcia jedności chrześcijan [...] zgodnego z dialogiem ekumenicznym, którego kontynuowanie stanowi priorytet w działaniach Kościoła Katolickiego”<sup>56</sup>. Z treści obu komunikatów wynikało jednoznacznie, że konstytucja *Anglicanorum Coetibus* nie prowadzi do „łowienia ryb w anglikańskim jeziorze” ani ze względu na (wprowadzone podczas Soboru Watykańskiego II) rozumienie ekumenizmu jako współdziałania wszystkich odłamów chrześcijaństwa<sup>57</sup> (aczkolwiek argument ten posiadał ograniczone znaczenie w zlaicyzowanej Wielkiej Brytanii), ani z powodu brytyjskiego poczucia *fair play* uniemożliwiającego ewangelizację „siłową” (która nieuchronnie wywołałaby niezadowolenie społeczne).

Konstytucja apostoelska *Anglicanorum Coetibus* spotkała się z żywym zainteresowaniem tradycjonalistów anglikańskich w Australii, Kanadzie i Stanach Zjednoczonych, gdzie znajdowały się największe i najsilniejsze ośrodki TAC i FiF. Natomiast większość członków Church of England i Church in Wales „przywiązanych do swej [...] tradycji, wołała zmieniać Wspólnotę Anglikańską od wewnątrz”<sup>58</sup>, chociaż istniały również liczne grupy konserwatywnych anglikanów, które przyznawały, że perspektywa zwierzchności papieża bardzo je pociąga<sup>59</sup>. Ta sytuacja uległa zasadniczej zmianie w sierpniu 2010 roku po opublikowaniu listu otwartego przez 15 biskupów anglikańskich (tj. bpa Blackburn — Nicholasa Reade’a, bpa Beverley — Martyna Jarretta, bpa Burnley — Johna Goddarda, bpa Hinda, bpa pomocniczego Chichesteru i Norwich Lindsay’a Urwina, bpa Ebbsfleet — Andrew Burnhama, bpa Edmonton — Petera Wheatley’a, bpa Broadhursta, bpa Gibraltaru — Geoffrey’a Rowella, bpa Horsham — Marka Sowerby’ego, bpa pomocniczego Londynu — Roberta

---

<sup>54</sup> Ibidem.

<sup>55</sup> *Apostolic Constitution Anglicanorum Coetibus Published*. Catholic Communication Network [http://www.catholic-ew.org.uk/ccb/catholic\_church/media\_centre/press\_releases/press\_releases\_2009/apostolic\_constitution\_anglicanorum\_coetibus\_published (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>56</sup> CATHOLIC CHURCH IN ENGLAND AND WALES: *Press Release*. 10/11/09. London 2009, s. 1.

<sup>57</sup> Zob. szerzej: *Decretum de Oecumenismo Unitatis Redeintegratio*, AAS LVII (1965).

<sup>58</sup> P. KANTYKA: *Anglikanie i katolicy...*, s. 8.

<sup>59</sup> T. BIELECKI: *W Wielkiej Brytanii na papieża czekają niespodzianki*. „Gazeta Wyborcza”, 7.08.2010, s. 9.

Laddsa, bpa Plymouth — Johna Forda, bpa Ponterfact — Tony’ego Robinsona, bpa Richborough — Keitha Newtona oraz bpa Whitby — Martina Warnera), którzy zapowiedzieli możliwość skorzystania z procedury określonej w konstytucji *Anglicanorum Coetibus* w przypadku dalszej liberalizacji zasad funkcjonowania Kościoła Anglii (w szczególności wyświęcania kobiet na biskupów)<sup>60</sup>. Ponieważ sygnatariusze listu stanowili około 30% całego episkopatu Church of England, wydawało się oczywiste, że ziszczenie się ich groźby „przejścia pod skrzydła Watykanu [...], skutkowałoby rozpadem kościoła anglikańskiego [w Anglii — B.H.T.]”<sup>61</sup>. Prawdopodobieństwo upadku „kościół macierzystego” (będącego zarazem filarem Wspólnoty Anglikańskiej) wieszczyły również wypowiedzi niektórych jego hierarchów. Najdobitniej wyraził się bp Broadhurst, który na spotkaniu Forward in Faith dnia 26 października 2010 roku oświadczył, że „anglikański eksperyment dobiegł końca [...], czego dowiodła niemożliwość przewyciężenia kryzysu związanego z udzielaniem święceń episkopatu homoseksualistom i kobietom”<sup>62</sup>. Jednocześnie większość anglikańskich biskupów w Anglii i Walii uważała, że w ciągu najbliższych lat jedynie niewielka liczba parafii zdecyduje się na tworzenie ordynariatów personalnych. Odnosząc się do tej kwestii w wywiadzie udzielonym Katolickiej Agencji Informacyjnej dnia 24 sierpnia 2010 roku, anglikański biskup Leicester, Timothy Stevens, wyraził nadzieję, że podjęcie decyzji o opuszczeniu Anglican Communion nastąpi w atmosferze modlitwy i błogosławieństwa anglikanów, a konwertyci zostaną serdecznie przyjęci przez katolików. Uznał również, że powstanie ordynariatu nie wpłynie negatywnie na stosunki łączące kościoły obu wyznań w Wielkiej Brytanii<sup>63</sup>. Nie ulegało jednak wątpliwości, że hierarchowie anglikańscy liczyli się z możliwością odpływu z Kościoła Anglii oraz (w mniejszym stopniu) Kościoła w Walii znacznej liczby wiernych, którzy mogli dawać w przyszłości „zgubny przykład” kolejnym grupom tradycjonalistów niezadowolonym z liberalnego kursu obranego przez brytyjskie wspólnoty anglikańskie.

Ważnym wydarzeniem w procesie implementacji konstytucji *Anglicanorum Coetibus* w Wielkiej Brytanii była wizyta papieża Benedykta XVI w czterech miastach Anglii i Szkocji (tj. Londynie, Birmingham, Edynburgu i Glasgow) w dniach 16—19 września 2010 roku, odbywająca się pod hasłem „Serce mówi

<sup>60</sup> Zob. szerzej: *A Letter from 15 Catholic-Minded Bishops of the CoE*. The Anglo-Catholic. Catholic Faith and Anglican Patrimony [<http://www.theanglocatholic.com/2010/07/a-letter-from-15-catholic-minded-bishops-of-the-church-of-england> (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>61</sup> M. RYBARCZYK: *Na odsiecz zagubionym anglikanom przybywa Watykan*. „Newsweek” 2010, nr 37, s. 21.

<sup>62</sup> *Church of England Bishop Says ‘Anglican Experiment is Over’*. Catholic News Agency [[http://www.catholicnewsagency.com/news/church\\_of\\_england\\_bishop\\_says\\_anglican\\_experiment\\_is\\_over](http://www.catholicnewsagency.com/news/church_of_england_bishop_says_anglican_experiment_is_over) (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>63</sup> *Umocni brytyjskie chrześcijaństwo*. Wiara.pl [<http://www.papiez.wiara.pl/doc/615388>. Umocni-brytyjskie-chrzeszcijanstwo (dostęp: 10.04.2016)].

do serca” (*Cor ad cor loquitur*). Podczas spotkań z przedstawicielami władz państwowych (w tym królową Elżbietą II i premierem Davidem Cameronem), wspólnot religijnych (w tym abpem Williamsem) i młodzieżą zdumieni Brytyjczycy „zamiast surowego papieża zobaczyli [...] przyjaznego, skromnego ‘Świętego Dziadka’ — jak wyraził się jeden z komentatorów BBC. Papież zdobył sobie na Wyspach Brytyjskich uznanie i szacunek”<sup>64</sup>. Potwierdzały to doniesienia medialne, w których podkreślano historyczny wymiar papieskiej wizyty nie tylko ze względu na jej oficjalny charakter, ale przede wszystkim z uwagi na przełamanie antykatolickich uprzedzeń funkcjonujących w Anglii (a następnie w Wielkiej Brytanii) od czasu kontrreformacji prowadzonej przez królową Marię I w połowie XVI wieku. Wielotysięczne tłumy (wśród których było wielu przedstawicieli innych wyznań) witające papieża oraz entuzjastyczne tytuły pojawiające się w prasie (jak np. *Nieprawdopodobna misja, Wizyta zmienia się w niesamowity sukces, Wielka Brytania szybko nauczyła się kochać papieża*)<sup>65</sup> przygotowały społeczeństwo brytyjskie na przyjęcie również tego przesłania papieskiego, które dotyczyło drażliwej kwestii konwersji grup anglikańskich na katolicyzm. Podczas spotkania z episkopatem katolickim Anglii, Walii i Szkocji w St. Mary’s College w Oscott dnia 19 września 2010 roku papież Benedykt XVI zwrócił się do obecnych biskupów z prośbą o wielkoduszość przy wcielaniu w życie konstytucji *Anglicanorum Coetibus*, która „powinna być postrzegana jako proroczy gest, mogący przyczynić się pozytywnie do rozwoju stosunków między anglikanami i katolikami”<sup>66</sup>. Jednak równocześnie podkreślił, że chociaż działalność ekumeniczna przyczynia się do wzbogacenia poprzez wymianę darów płynących z różnego dziedzictwa duchowego, to zasadniczym jej celem pozostaje przywrócenie pełnej komunii kościelnej. Ze słów papieża wynikało jednoznacznie, że najbardziej pożądanym rezultatem implementacji konstytucji *Anglicanorum Coetibus* byłby powrót zbłąkanych anglikańskich owieczek do wspólnej katolickiej owczarni.

Kilka dni po zakończeniu papieskiej wizyty w Wielkiej Brytanii odbyło się posiedzenie tradycjonalistycznego episkopatu Church of England w Westminsterze, na którym „latający biskupi”<sup>67</sup> Ebbsfleet i Richborough ogłosili zamiar utworzenia pierwszego ordynariatu personalnego do końca 2010 roku. Z infor-

<sup>64</sup> *Benedykt XVI podbił Wielką Brytanię*. Niedziela. Tygodnik Katolicki [http://www.niedziela.pl/wiad.php?p=20\_1009&idw=93 (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>65</sup> *Ibidem*.

<sup>66</sup> *Przemówienie Benedykta XVI na spotkaniu z biskupami Anglii, Szkocji i Walii w Saint Mary’s College, Oscott (19 IX 2010)*. Magazyn Internetowy Katolickiej Agencji Informacyjnej [http://ekai.pl/biblioteka/dokumenty/x983/przemowienie-benedykta-xvi-na-spotkaniu-z-biskupami-anglii-szkocji-i-walii-w-saint-mary-s-college-oscott-ix (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>67</sup> „Latający biskupi” (*flying bishops*) to nieoficjalna nazwa biskupów anglikańskich pełniących posługę w tradycjonalistycznych wspólnotach anglikańskich poza własnymi diecezjami.

macji umieszczonych dnia 23 września 2010 roku na blogu emerytowanego bpa Richborough, Edwina Barnes, wynikało, że inicjatywa bpów Burnhama i Newtona spotkała się z dużym zainteresowaniem pozostałych hierarchów, którzy nie wykluczyli możliwości podjęcia podobnych działań w nieco bardziej odległej przyszłości<sup>68</sup>. Natomiast w październiku 2010 roku bp Broadhurst „podczas ogólnokrajowego zebrania *Forward in Faith* [...] zapowiedział, że przed końcem tego roku złoży rezygnację ze sprawowanego urzędu w kościele anglikańskim i przyłączy się do ordynariatu, jak tylko taki zostanie utworzony w Wielkiej Brytanii”<sup>69</sup>. W tym samym miesiącu rada parafialna niewielkiej (liczącej ok. 40 osób) anglikańskiej kongregacji tradycjonalistycznej Św. Piotra w Folkestone przyjęła uchwałę o zbiorowej konwersji do Kościoła katolickiego i utworzeniu ordynariatu personalnego. „Latający biskup [Keith Newton — B.H.T.] i członkowie małej parafii w obrębie diecezji Rowana Williamsa zostali pierwszymi rebeliantami [...], odwracającymi się od Canterbury ku Rzymowi. [...] Zaczął się exodus”<sup>70</sup>. Ostatecznie dnia 8 listopada 2010 roku aż 5 biskupów Church of England (tj. bpi Barnes, Broadhurst, Burnham, Newton oraz bp emeryt Exeter — David Silk) wydało wspólne oświadczenie, podkreślając swoje zaniepokojenie „oddalaniem się wiary i dyscypliny anglikanizmu od trwającej blisko 2000 lat Tradycji. Zachowując wdzięczność dla Kościoła Anglii za wszystko, co od niego otrzymali, zdecydowali się jednak zrezygnować [...] z pełnionych tam funkcji duszpasterskich, by wejść w komunię ze Stolicą Apostolską”<sup>71</sup>. Oświadczenie to zostało przyjęte przez abpa Williamsa ze zrozumiałym żalem. Podobne uczucia wyraził anglikański pastor i komentator wydarzeń religijnych w mediach Anthony Kelton, stwierdzając, że konwertyci mogli wykorzystać istniejącą w Church of England „przestrzeń dla duchownych o różnych poglądach [...], ale skoro dokonali takiego wyboru, należy to uszanować”<sup>72</sup>. Natomiast zadowolenie katolickiego episkopatu Anglii i Walii wyraził bp pomocniczy Winchester Alan Hopes, który komentując treść oświadczenia, podkreślił, że sygnatariusze tego dokumentu mogą się spodziewać „gorącego powitania” w Kościele katolickim.

Nie ulegało wątpliwości, że za przykładem 5 biskupów będą podążali inni duchowni i świeccy anglikanie, których liczbę bp Broadhurst szacował na „tysią-

<sup>68</sup> A. ARCO: *Britain Could Have an Ordinariate by New Year*. “The Catholic Herald”, 24.09.2010, s. 2.

<sup>69</sup> *Anglikański biskup zostaje katolikiem*. Magazyn Internetowy Katolickiej Agencji Informacyjnej [http://ekai.pl/wydarzenia/x34180/anglikanski-biskup-zostaje-katolikiem (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>70</sup> A. FRYMANN: *The Journey Begins. Ordinariates and the Church of England*. “The Tablet”, 23.10.2010, s. 3—4.

<sup>71</sup> *Serwis Radia Watykańskiego*. 08/11/2010. Radio Vaticana-Radiogiornale [http://www.radiovaticana.org/pol\_RG/2010/novembre/10\_11\_08.html (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>72</sup> *Watykan przeciąga anglikanów na katolicyzm*. Forum Żydzi-Chrześcijanie-Muzułmanie [http://znak.org.pl/?lang1=pl&page1=news&subpage1=news00&infopassid1=11671&ctrl=sn (dostęp: 10.04.2016)].



ce, jeśli nie setki tysięcy wiernych”<sup>73</sup>. A chociaż do połowy listopada 2010 roku zamiar utworzenia ordynariatu personalnego deklarowała stosunkowo wąska grupa (tj. ok. 500 osób z 25 parafii angielskich), to jednak potencjalnym źródłem kolejnych konwersji wydawały się te parafie Church of England (stanowiące ok. 13% całej wspólnoty), w których szczególnie niechętnie przyjęto (dokonane na synodzie Kościoła Anglii w lipcu 2010 r.) usankcjonowanie praktyki wyświęcania kobiet na kapłanów i biskupów<sup>74</sup>. Zwiastunem ziszczenia tych nadziei była złożona dnia 15 listopada 2010 roku deklaracja 50 duchownych niższego szczebla, którzy postanowili porzucić swoją dotychczasową posługę w Church of England i przejść na katolicyzm<sup>75</sup>. Natomiast cztery dni później konferencja episkopatu katolickiego w Anglii i Walii zapowiedziała utworzenie ordynariatu personalnego w pierwszych dniach stycznia 2011 roku, przyjmując do pełnienia posługi byłych anglikańskich kapłanów i biskupów (po wyświęceniu na księży katolickich<sup>76</sup>)<sup>77</sup>. Komentując postanowienia konferencji, apb Nichols stwierdził, że „nie poczuwa się do winy za sytuację, w której część parafii anglikańskich zostanie pozbawiona swoich duszpasterzy. [...] Ordynariat stanowi odpowiedź na powtarzające się prośby licznych grup anglikanów zamierzających zbiorowo konwertować. [...] Wierzimy, że proces ten nie będzie postrzegany jako rywalizacja między naszymi Kościołami, lecz doprowadzi do ich wzmocnienia”<sup>78</sup>.

W tym stanie rzeczy najpoważniejszymi problemami wydawały się kwestie korzystania przez konwertytów ze świątyń anglikańskich (do czasu wybudowania kościołów katolickich) oraz zwiększenia wydatków na utrzymanie duchowieństwa (o ok. 250 tys. funtów). Szybkiego rozwiązania domagała się zwłaszcza sprawa określenia miejsc sprawowania kultu, ponieważ już w styczniu 2011 roku większość hierarchów Church of England i Church in Wales zapowiedziała, że „o dzieleniu świątyń, nawet tymczasowym, nie może być mowy. Dla wielu anglikanów przejście na katolicyzm oznacza zatem dramatyczną decyzję opuszczenia własnego kościoła parafialnego, do którego chodzili przez całe życie i przy którym pogrzebali swoich krewnych. Szczególnie smutne jest to [...]

---

<sup>73</sup> R. GLEDHILL: *Tysiące anglikanów może wkrótce przejść na katolicyzm*. „Polska Times”, 10.11.2010, s. 8.

<sup>74</sup> Ibidem.

<sup>75</sup> *Powrót anglikańskich księży*. „Nasz Dziennik”, 16.11.2010, s. 4.

<sup>76</sup> Zgodnie z bullą papieża Leona XIII „O nieważności święceń anglikańskich” (*Apostolicae Curae*) z 1896 r. „zmiany wprowadzone przez nowatorów [tj. reformatorów anglikańskich] w katolickim ryciu święceń [kapłańskich i biskupich] spowodowały, że ryt edwardiański pozbawiony jest ważności” za: *Apostolicae Curae*, AAS XXIX (1896/1897).

<sup>77</sup> *Implementation of the Apostolic Constitution Anglicanorum Coetibus*. Press release 19/11/2010. Catholic Church in England and Wales [[http://www.catholicchurch.org.uk/Catholic-church/media\\_centre/press\\_releases/press\\_releases\\_2010/Implementation-of-the-Apostolic-Constitution-Anglicanorum-Coetibus](http://www.catholicchurch.org.uk/Catholic-church/media_centre/press_releases/press_releases_2010/Implementation-of-the-Apostolic-Constitution-Anglicanorum-Coetibus)] (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>78</sup> S. CALDWELL: *‘Anglicanorum Coetibus’ First Step Comes in January*. “The National Catholic Register”, 19.11.2010, s. 2.

wtedy, gdy decyzję o konwersji podejmuje niemal cała parafia<sup>79</sup>. Pojawiające się trudności materialne nie miały jednak większego wpływu na wspólnoty tradycyjistów anglikańskich zdecydowane poddać się procedurom konstytucji *Anglicanorum Coetibus*. W rezultacie dnia 4 stycznia 2011 roku pierwsza grupa byłych duchownych anglikańskich (tj. bpi Broadhurst, Burnham i Newton oraz 3 siostry zakonne ze zgromadzenia Matki Bożej w Walsingham) przystąpiła do sakramentu bierzmowania w katedrze westminsterskiej w Londynie. Rozpoczęcie konwersji od byłych biskupów Kościoła Anglii wskazywało na przemyślany tryb tego procesu, którego kolejnymi etapami miało być przyjęcie do Kościoła katolickiego byłych kapłanów anglikańskich, a następnie byłych świeckich członków Anglican Communion. W ten sposób następowała stopniowa formacja duchowieństwa (poprzez wyświęcanie b. kapłanów anglikańskich na księży katolickich) zapewniająca ordynariatowi właściwą opiekę duszpasterską. „W tym procesie nie ma pośpiechu. Papież dał czas, by wszystko odbywało się spokojnie, po kolei, by sprawa w ludziach dojrzewiała, żeby oni byli formowani”<sup>80</sup>.

Widocznym rezultatem konstytucji *Anglicanorum Coetibus* stało się powołanie przez Kongregację Nauki Wiary dnia 15 stycznia 2011 roku Ordynariatu Personalnego Matki Bożej w Walsingham (Personal Ordinariate of Our Lady of Walsingham) pod patronatem bł. Johna Henry’ego kardynała Newmana (o właściwości miejscowej obejmującej Anglię i Walię)<sup>81</sup>. Stanowisko ordynariusza zostało powierzone ks. Newtonowi, natomiast urzędy wikariuszy otrzymali ks. Broadhurst i ks. Burnham (którzy nie mogli zostać podniesieni do godności biskupiej ze względu na pozostawanie w związkach małżeńskich). Dnia 5 marca 2011 roku do posługi kapłańskiej w nowej wspólnotie został również dopuszczony ks. Barnes. Z kolei 9 marca 2011 roku deklarację przystąpienia do Ordynariatu złożyło 20 byłych proboszczów anglikańskich wraz z grupą około 600 wiernych (z parafii Church of England znajdujących się w południowo-wschodniej Anglii)<sup>82</sup>. Ostatecznie w Wielkim Tygodniu do pełnej komunii z Kościołem katolickim przystąpiło 60 byłych kapłanów anglikańskich oraz około 900 świeckich wiernych. Wśród nich znalazły się osoby „z różnych warstw społecznych, zarówno lekarze, prawnicy, studenci, jak i kierownicy ciężarówek. Większość z nich mieszka w aglomeracji londyńskiej. We wspomnianej grupie są zarówno osoby dorosłe, które dotychczas nie przyjęły chrztu, jak i członkowie innych

<sup>79</sup> *Londyn: konwertyci na katolicyzm wyrzuceni ze swoich świątyń*. Radio Watykańskie za: PiotrSkarga.pl [http://www.piotrskarga.plps,6454,2,0,1,I,informacje.html (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>80</sup> M. POPIELEWICZ: *Brytyjcy anglikanie katolikami*. „Nasz Dziennik”, 4.01.2011, s. 8.

<sup>81</sup> A. ARCO: *Pope Benedict Establishes World’s First Ordinariate*. “The Catholic Herald”, 15.01.2011, s. 2.

<sup>82</sup> *Hundreds Formally Join Anglican Ordinariate*. Independent Catholic News [http://www.indcatholicnews.com/news.php?viewStory=17817 (dostęp: 10.04.2016)].

wspólnot chrześcijańskich, którzy pragną [...] jedności z Kościołem”<sup>83</sup>. Liczba konwertytów była jednak 4-krotnie mniejsza od złożonych wcześniej deklaracji przejścia na katolicyzm, toteż ks. infułat Newton (uhonorowany w dniu 17 marca 2011 r. tytułem pronotariusza apostolskiego) wyraził swoje rozczarowanie, wskazując, że „nie przyszło wielu z tych, którzy zapowiadali, że podążą w tym samym kierunku”<sup>84</sup>. Innych zmartwień przyczyniała ordynariuszowi nieugięta postawa hierarchów Church of England, który stanowczo odmawiali konwertytom prawa do korzystania ze świątyn anglikańskich<sup>85</sup>. Do chwili obecnej nie zostało rozstrzygnięte czy członkowie Ordynariatu będą mogli odprawiać swoje celebracje w opuszczonym kościele pw. Św. Anny „stanowiącym jeden z najbrzydszych budynków w Londynie [...], przypominającym skrzyżowanie toalety publicznej i chrześcijańskiego klubu czytelniczego”<sup>86</sup>, czy też przeniosą się do średniowiecznego kościoła pw. Św. Ethelredy będącego własnością katolickiego Instytutu Charytatywnego Rosminianów. Poważnym problemem okazały się również bieżące koszty utrzymania Ordynariatu, które przewyższyły możliwości finansowe Kościoła Katolickiego w Anglii i Walii w 2011 roku. Rozwiązanie tej kwestii umożliwiła dopiero udzielona przez Stolicę Apostolską w kwietniu 2012 roku dotacja w kwocie 250 tys. dolarów, stanowiąca oprócz pomocy materialnej również „wyraz osobistego uznania papieża za pracę na rzecz jedności chrześcijan oraz podkreślenie szczególnego miejsca, jakie ordynariat zajmuje w jego sercu”<sup>87</sup>.

Kolejne tygodnie okazały się „kryzysową i raczej smutną fazą rozwoju [...] niewielkiej grupy byłych anglikańskich duchownych i świeckich, która funkcjonowała w warunkach dalekich od ideału”<sup>88</sup>. Problemy związane z lokalizacją i utrzymaniem Personal Ordinariate of Our Lady of Walsingham wywarły znaczący (choć przejściowy) wpływ na obniżenie liczby konwersji, mających w założeniu stanowić podstawowe źródło pozyskiwania kapłanów i wiernych. Odnosząc się do tej kwestii w kazaniu wygłoszonym w dniu 24 kwietnia 2011 roku ks. Burnham stwierdził, że „jeżeli nawrócenia z [...] Wielkiego Tygodnia pozostaną niezauważone, wymieszane w masie [...], ten przemawiający do wy-

---

<sup>83</sup> *Wielka Brytania: blisko 5 tys. anglikanów przedzie w Wielkanoc do Kościoła katolickiego*. Instytut im. Ks. Piotra Skargi [http://www.piotrskarga.pl/ps,6838,2,0,1,I,informacje.html (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>84</sup> *Daily News*. “The Tablet”, 7.07.2011, s. 3.

<sup>85</sup> Zob. szerzej: J. WYNNE-JONES: *Anglicans Heading to Rome Told They Can't Stay in Their Churches*. “The Daily Telegraph”, 29.01.2011, s. 19.

<sup>86</sup> D. THOMPSON: *Look at This Revolting Building, and Guess what the Catholic Bishops are Thinking of Doing with It*. “The Daily Telegraph”, 22.03.2011, s. 17.

<sup>87</sup> C. GLATZ (Catholic News Service): *Pope Donates Quarter Million Dollars to Ordinariate in England and Wales* [http://www.catholicnews.com/data/stories/cns/1201774.htm (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>88</sup> *News Archive 2011*. Personal Ordinariate of Our Lady of Walsingham [http://www.ordinariate.org.uk/page.as px?pid=538 (dostęp: 10.04.2016)].

obraźni i proroczy gest papieża, jakim była konstytucja ‘Anglicanorum Coetibus’ [...] będzie bez znaczenia. I co najwyżej jedyne, co w najbliższych latach będzie można o niej powiedzieć, to, że łatwiejsze jest obecnie nawrócenie się, a dawnym duchownym anglikańskim łatwiej jest dziś przyjąć święcenia”<sup>89</sup>. Ta smutna perspektywa miała jednak swoją alternatywną wersję, która została zilustrowana przez przywołanie wspomnienia pierwszej uroczystości wielkanocnej obchodzonej przez około 500 osób, tj. liczbę stanowiącą zaledwie „połowę tych, którzy powrócili [teraz — B.H.T.] do Kościoła katolickiego dzięki konstytucji apostołkiej papieża”<sup>90</sup>. Jak się okazało, optymistyczny scenariusz ks. Burnhama szybko zaczął nabierać realnych kształtów, w okresie bowiem następujących 14 miesięcy (od maja 2011 r. do lipca 2012 r.) do Ordynariatu przyłączyło się około 150 osób, w tym byli duchowni anglikańscy (m.in. „latający biskup” Portsmouth — Robert Mercer, emerytowany wikariusz generalny Hereford — Paul Miller i sekretarz generalny Forward in Faith — Geoffrey Kirk), a także byli świeccy członkowie tradycyjalistycznych wspólnot anglikańskich wewnątrz Church of England (w Blackpool, Croydon, Darlington i Maidstone) oraz Church in Wales (w Llanarmon). Obecnie członkami tej struktury jest już około 70 księży (wywodzących się wyłącznie spośród byłych duchownych anglikańskich) oraz około 1200 wiernych skupionych w 57 kongregacjach (grupach)<sup>91</sup> rozsiansych po całej Anglii, Walii i Szkocji<sup>92</sup>. Z informacji umieszczonych na stronie internetowej Ordynariatu wynika, że liczba konwertytów zasilających dotychczasowe lub tworzących nowe kongregacje nieustannie (aczkolwiek powoli) wzrasta.

Z punktu widzenia Kościoła Katolickiego (w szczególności episkopatu Anglii i Walii) negatywnym aspektem konwersji jest proporcjonalny spadek liczebności anglikańskich środowisk tradycyjalistycznych, co powoduje osłabienie bariery powstrzymującej wprowadzanie liberalnych reform (tj. oddalających Anglican Communion od Tradycji katolickiej) we wspólnotach anglikańskich

<sup>89</sup> W. Brytania: *prawie tysiąc anglikanów wstąpiło do Kościoła katolickiego*. Piotr Skaruga.pl [<http://www.piotrskaruga.pl/ps,7088,2,0,1,I,informacje.html> (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>90</sup> Ibidem.

<sup>91</sup> Zob. szerzej: *Latest News from the Ordinariate*. Personal Ordinariate of Our Lady of Walsingham [<http://www.ordinariate.org.uk/page.aspx?pid=534> (dostęp: 10.04.2016)].

<sup>92</sup> Są to kongregacje: Aberdeen, Abergavenny, Beckenham and Bromley w Beckenham, Birmingham, Black Country w Wolverhampton, Bournemouth, Bristol, Buckfast, Cambridge, Cardiff, Chelmsford, Colchester, Cornwall w St. Austell, Coventry, Croydon, Darlington, Deal, Derby, Eastbourne, Edinburgh, Exeter, Folkestone, Harlow, Hemel Hempstead, Hereford, Hockley, Huntingdon, Inverness, Ipswich, Isle of Wight and Portsmouth w Portsmouth, Lancashire w Blackpool, Leicestershire w Leicester, London (Balham), London (Central), London (Lewisham), London (Leytonstone), London (Marylebone), London (North), London (South), London (Walthamstow), Maidstone, Manchester, Northampton, Nottinghamshire w Stapleford, Oxford, Presteigne, Reading, Salisbury (Sarum), Sevenoaks, Sheffield, Shrewsbury, South Benfleet, Stirling, Swansea, Torbay, Tunbridge Wells i Worcester.

w Wielkiej Brytanii<sup>93</sup>. Należy jednak podkreślić, że implementacja konstytucji *Anglicanorum Coetibus* nie nastąpiła z inicjatywy Stolicy Apostolskiej, lecz w odpowiedzi na wielokrotne i usilne prośby „licznych grup anglikanów” pragnących przystąpić do pełnej komunii z Biskupem Rzymu. A ponieważ poziom determinacji członków tradycjonalistycznych wspólnot anglikańskich w przedmiocie przejścia na katolicyzm wynikał przede wszystkim ze zmian zachodzących wewnątrz Anglican Communion (tj. niezależnych od działań Kościoła Katolickiego), zatem wydaje się, że nawet w przypadku obwarowania procedury konwersji nakazem porzucenia anglikańskiej tradycji duchowej, duszpasterskiej i liturgicznej, większość osób pozostających we wspomnianych wspólnotach zostałaby ostatecznie katolikami. W tym kontekście postępowanie określone w konstytucji *Anglicanorum Coetibus* i „Normach uzupełniających...” należy uznać przede wszystkim za formę ułatwienia przejścia przez silne przeżycie duchowe, jakie niewątpliwie dla osób prawdziwie wierzących stanowi konwersja. Co więcej, taka interpretacja obu dokumentów skłania do jednoznacznego odrzucenia (kierowanego pod adresem Kościoła Katolickiego przez apba Williama) zarzutu „łowienia ryb w anglikańskim jeziorze” i dostrzeżenia w „prończym geście papieża” prawdziwie ekumenicznego przesłania. Z tym wszakże zastrzeżeniem, że ekumenizm ten nie jest rozumiany jako droga do stałej koegzystencji różnych odłamów chrześcijaństwa wzajemnie się tolerujących, lecz pozostaje zgodny z wyrażonym w encyklice papieża Piusa XI „O popieraniu prawdziwej jedności religii” (*Mortalium Animos*) z 1928 roku „życzeniem Świętej Matki Kościoła, który wszak niczego innego nie pragnie, jak tego, by odwołać swe zbłąkane dzieci i sprowadzić je z powrotem do swego grona”<sup>94</sup>.

Pozorna sprzeczność wizji ruchu ekumenicznego zawartych w encyklice *Mortalium Animos* i konstytucji *Lumen gentium* znajduje zatem wyjaśnienie właśnie w konstytucji *Anglicanorum Coetibus*, w której zakłada się możliwość zachowania przez grupy konwertytów fragmentów tradycji anglikańskiej (podkreślając nawet jej wartość jako „daru”), pod warunkiem podporządkowania swojej formacji duchowej ogólnym normom obowiązującym w Kościele katolickim. W ten sposób zamiast ewangelizacji „siłowej”, polegającej na dopasowaniu wszystkich elementów chrześcijańskiej układanki do katolickiego wzorca (co z pewnością spotkałoby się z gwałtowną krytyką w silnie zlaicyzowanym społeczeństwie brytyjskim), prowadzona jest ewangelizacja „dobrowolna”, tj. oparta na inicjatywach oddolnych (w tym w kwestii zasadniczej, tj. konwersji), poszanowaniu tradycji innych wspólnot chrześcijańskich oraz dyskretnym (acz stanowczym) sygnalizowaniu prymatu Stolicy Apostolskiej. O ile zatem wewnątrz poszczególnych wspólnot Anglican Communion (w tym Church of England i Church in Wales) nadal będzie się utrzymywał liberalny kurs reform

<sup>93</sup> Zob. szerzej: P. KANTYKA: *Anglikanie i katolicy...*, s. 8.

<sup>94</sup> *Mortalium Animos*. AAS XX, 1928, No 4.

dogmatycznych i liturgicznych, „oferta” zawarta w treści konstytucji *Anglicanorum Coetibus* będzie przyciągała do Kościoła katolickiego kolejne rzesze tradycjonalistów anglikańskich. Natomiast stworzenie podstaw prawnych zbiorowych konwersji i instytucjonalizacja wspólnoty konwertytów (wyrażająca się powołaniem Ordynariatu Personalnego MB z Walsingham) wskazuje na trwały charakter procesu restytucji wpływów Kościoła katolickiego w Wielkiej Brytanii, która niegdyś stanowiła ostoję reformacji w Europie.

## Bibliografia

### Monografie

- ANGLICAN COMMUNION OFFICE: *The Lambeth Conference. Resolutions Archive from 1930*. London 2005.
- Apostolicae Curae*. AAS XXIX (1896/1897).
- Archbishop of Canterbury Delighted at Pope Benedict XVI visit to Britain*. “The Times”, 23.09.2009.
- ARCO A.: *Britain Could Have an Ordinariate by New Year*. “The Catholic Herald”, 24.09.2010.
- ARCO A.: *Pope Benedict Establishes World’s First Ordinariate*. “The Catholic Herald”, 15.01.2011.
- BIELECKI T.: *W Wielkiej Brytanii na papieża czekają niespodzianki*. „Gazeta Wyborcza”, 7.08.2010.
- CALDWELL S., *‘Anglicanorum Coetibus’ First Step Comes in January*. “The National Catholic Register”, 19.11.2010.
- CATHOLIC CHURCH IN ENGLAND AND WALES: *Press Release. 10/11/09*. London 2009.
- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*. AAS LXXV (1983), can. 1026—1032.
- Constitutio Apostolica Anglicanorum Coetibus, qua Personales Ordinariatus pro Anglicanis conduntur qui plenam communionem cum Catholica Ecclesia ineunt*, AAS CI (2009), preambuła.
- Daily News*. “The Tablet”, 7.07.2011.
- Decretum de Oecumenismo Unitatis Redeintegratio*. AAS LVII (1965).
- FRYMANN A.: *The Journey Begins. Ordinariates and the Church of England*. “The Tablet”, 23.10.2010.
- Gay N.H. Bishop and Partner Joined in Civil Union*. “The New York Times”, 8.06.2008.
- GLEDHILL R.: *Tysiące anglikanów może wkrótce przejść na katolicyzm*. „Polska Times”, 10.11.2010.
- GRABOWSKI J.: *Anglikanie na drodze do pełnej jedności z Kościołem katolickim*. „Niedziela” 2009, Nr 48, s. 19.
- KANTYKA P.: *Anglikanie i katolicy na drodze dialogu*. „Nasz Dziennik”, 16.09.2010.

- LORENZ W.: *Anglikanie jak katolicy*. „Rzeczpospolita”, 21.10.2009.
- Lumen Gentium. Constitutio dogmatica de Ecclesia*. AAS LVII (1965), can. 8.
- MALIŃSKI M., MARI A., RZEPECKI R.: *Pielgrzymka do świata*. Warszawa 1988.
- Mortalium Animos*. AAS XX, 1928 No 4.
- NAPIÓRKOWSKI S.C.: *Wspólna deklaracja na temat nauki o Eucharystii*. „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 1979, Nr 4.
- O’BEIRNE M.: *Religion in England and Wales: Findings from the 2001 Home Office Citizenship Survey*. “Home Office Research Studies” 2004, No. 274.
- POPIELEWICZ M.: *Brytyjcy anglikanie katolikami*. „Nasz Dziennik”, 4.01.2011.
- Powrót anglikańskich księży*. „Nasz Dziennik”, 16.11.2010.
- PSZCZÓLKOWSKA D.: *Anglikanie i katolicy porozumieli się w sprawie Matki Boskiej*. „Gazeta Wyborcza”, 19.05.2005.
- RYBARCZYK M.: *Na odsiecz zagubionym anglikanom przybywa Watykan*. „Newsweek” 2010, nr 37.
- SKOWRONEK A.: *Tajemnica — ofiara — obecność. Eucharystia w dialogu anglikańsko-katolickim*. W: *Eucharystia i posłannictwo. Wieczera Pańska w dialogu chrześcijan*. Red. L. GÓRKA, W. HRYNIEWICZ. Warszawa 1987.
- THOMPSON D.: *Archbishop Rowan Williams Admits Future of Anglicanism is ‘Chaotic’*. “The Daily Telegraph”, 12.11.2009.
- THOMPSON D.: *Look at This Revolting Building, and Guess what the Catholic Bishops are Thinking of Doing with It*. “The Daily Telegraph”, 22.03.2011.
- WIERUSZ-KOWALSKI J.: *Protestantyzm*. W: *Zarys dziejów religii*. Red. J. KELLER, W. KOTAŃSKI, W. TYLOCH, B. KUPIS. Warszawa 1976.
- WYNNE-JONES J.: *Anglicans Heading to Rome Told They Can’t Stay in Their Churches*. “The Daily Telegraph”, 29.01.2011.

### Źródła internetowe

- About Us*. The Traditional Anglican Communion [http://www.traditionalanglican-communion.org/index.shtml#about (dostęp: 10.04.2016)].
- Anglia: komentarz biskupów obu wyznań po publikacji Anglicanorum Coetibus*. Radio Watykańskie [http://www.radiovaticana.org/POL/Articolo.asp?c=333127 (dostęp: 10.04.2016)].
- Anglikański biskup zostaje katolikiem*. Magazyn Internetowy Katolickiej Agencji Informacyjnej [http://ekai.pl/wydarzenia/x34180/anglikanski-biskup-zostaje-katolikiem (dostęp: 10.04.2016)].
- Apb Williams nie ma żalu do papieża o to, że anglikanie przechodzą na katolicyzm*. Fronda [http://www.frondda.pl/news/czytaj/anglikanski\_prymas\_nie\_zarzuca\_kosciolowi\_lapanki (dostęp: 10.04.2016)].
- Apostolic Constitution Anglicanorum Coetibus published*. Catholic Communication Network [http://www.catholic-ew.org.uk/ccb/catholic\_church/media\_centre/press\_releases/press\_releases\_2009/apostolic\_constitution\_anglicanorum\_coetibus\_published (dostęp:10.04.2016)].
- Benedykt XVI podbił Wielką Brytanię*. Niedziela. Tygodnik katolicki [http://www.niedziela.pl/wiad.php?p=20 1009&idw=93 (dostęp: 10.04.2016)].

- Church of England Bishop Says 'Anglican Experiment Is Over'*. Catholic News Agency [[http://www.catholicnewsagency.com/news/church\\_of\\_england\\_bishop\\_says\\_anglican\\_experiment\\_is\\_over](http://www.catholicnewsagency.com/news/church_of_england_bishop_says_anglican_experiment_is_over) (dostęp: 10.04.2016)].
- Complementary Norms for the Apostolic Constitution Anglicanorum Coetibus*. Congregation for the Doctrine of the Faith [[http://www.vatican.va/roman\\_curia/congregations/cfaith/documents/rc\\_con\\_cfaith\\_doc\\_20091104\\_norme\\_anglicanorum\\_coetibus\\_en.html](http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20091104_norme_anglicanorum_coetibus_en.html), 10.04.2016, Article 12 § 4 (dostęp: 10.04.2016)].
- Dialog katolicko-anglikański w nowej fazie* [<http://www.opoka.org.pl/aktualnosci/news.php?s=opoka&id=3662> (dostęp: 10.04.2016)].
- A First Reaction to Today's Publication of Anglicanorum Coetibus*. Forward in Faith [[http://www.forwardinfaith.com/artman/publish/article\\_497.html](http://www.forwardinfaith.com/artman/publish/article_497.html) (dostęp: 10.04.2016)].
- GLITZ C.: *Pope Donates Quarter Million Dollars to Ordinariate in England and Wales*. Catholic News Service [<http://www.catholicnews.com/data/stories/cns/1201774.htm> (dostęp: 10.04.2016)].
- Hundreds Formally Join Anglican Ordinariate*. Independent Catholic News [<http://www.indcatholicnews.com/news.php?viewStory=17817> (dostęp: 10.04.2016)].
- Implementation of the Apostolic Constitution Anglicanorum Coetibus. Press release 19/11/2010*. Catholic Church in England and Wales [[http://www.catholicchurch.org.uk/Catholic-Church-media\\_centre/press\\_releases/press\\_releases\\_2010/Implementation-of-the-Apostolic-Constitution-Anglicanorum-Coetibus](http://www.catholicchurch.org.uk/Catholic-Church-media_centre/press_releases/press_releases_2010/Implementation-of-the-Apostolic-Constitution-Anglicanorum-Coetibus) (dostęp: 10.04.2016)].
- International Parish Directory*. Forward in Faith [<http://www.forwardinfaith.com/resources/parishes.html> (dostęp: 10.04.2016)].
- Ks. Gianfranco Ghirlanda SJ o nowej jakości w relacjach kościelnych dzięki konstytucji Anglicanorum Coetibus*. Radio Watykańskie [[http://storico.radiovaticana.org/pol/storico/2009-11/333149\\_ks\\_gianfranco\\_ghirlanda\\_sj\\_o\\_nowej\\_jakosci\\_w\\_relacjach\\_koscielnych\\_dzieki\\_konstytucji\\_anglicanorum\\_coetibus.html](http://storico.radiovaticana.org/pol/storico/2009-11/333149_ks_gianfranco_ghirlanda_sj_o_nowej_jakosci_w_relacjach_koscielnych_dzieki_konstytucji_anglicanorum_coetibus.html) (dostęp: 10.04.2016)].
- Latest News from the Ordinariate*. Personal Ordinariate of Our Lady of Walsingham [<http://www.ordinariate.org.uk/page.aspx?pid=534> (dostęp: 10.04.2016)].
- A Letter from 15 Catholic-Minded Bishops of the CoE*. The Anglo-Catholic. Catholic Faith and Anglican Patrimony [<http://www.theanglocatholic.com/2010/07/a-letter-from-15-catholic-mindedbishops-of-the-church-of-england> (dostęp: 10.04.2016)].
- London: konwertyci na katolicyzm wyrzuceni ze swoich świątyń*. Radio Watykańskie za: PiotrSkarga.pl [<http://www.piotrskarga.pl/ps,6454,2,0,2,Informacje.html> (dostęp: 10.04.2016)].
- MIARCZYŃSKI M.: *Anglikanie i katolicy — bliżej czy dalej?* Kosciol.pl (Ekumenizm, Chrześcijaństwo, Religia. Ekumeniczny Serwis Informacyjny) [<http://www.kosciol.pl/article.php?story=20041021232639647> (dostęp: 10.04.2016)].
- News Archive 2011*. Personal Ordinariate of Our Lady of Walsingham [<http://www.ordinariate.org.uk/page.aspx?pid=538> (dostęp: 10.04.2016)].
- Ordynariat personalny dla anglikanów nowym kościołem Partykularnym*. Stowarzyszenie Kanonistów Polskich [<http://www.stowarzyszeniekanonistow.pl/>]



index.php?option=com\_content&view=article&id=36:ordynariat-personalny-dla-anglikanow-nowym-kosciolem-partykularnym&catid=11:nr-24&Itemid=21 (dostęp: 10.04.2016)].

*Provisional Attendance Figures for 2010 Released — Marriages up Four Per Cent, National ‘Mapping’ Identifies at Least 1,000 Fresh Expressions of Church.* The Church of England [http://www.churchofengland.org/media-centre/news/2012/01/provisional-attendance-figures-for-2010-released-—-marriages-up-four--per-cent,-national-‘mapping’-identifies-at-least-1,000-fresh-expressions-of-church.aspx (dostęp: 10.04.2016)].

*Przemówienie Benedykta XVI na spotkaniu z biskupami Anglii, Szkocji i Walii w Saint Mary’s College, Oscott (19 IX 2010)* Magazyn Internetowy Katolickiej Agencji Informacyjnej [http://ekai.pl/biblioteka/dokumenty/x983/przemowienie-benedykta-xvi-na-spotkaniu-z-biskupami-anglii-szkocji-i-walii-w-saint-mary-s-college-oscott-ix (dostęp: 10.04.2016)].

*Queen Elizabeth unhappy with Anglicanorum Coetibus.* Catholic Culture [http://www.catholicculture.org/news/headlines/index.cfm?storyid=5314 (dostęp: 10.04.2016)].

*Serwis Radia Watykańskiego. 20/10/2009* Radio Vaticana-Radiogiornale [http://www.radiovaticana.org/pol\_RG/2009/ottobre/09\_10\_20.html#gr1 (dostęp: 10.04.2016)].

*Serwis Radia Watykańskiego. 08/11/2010.* Radio Vaticana-Radiogiornale [http://www.radiovaticana.org/pol\_RG/2010/novembre/10\_11\_08.html (dostęp: 10.04.2016)].

*Spotkanie na szczycie w Watykanie. Zwierzchnik Wspólnoty Anglikańskiej u Papieża.* Fronda [http://www.fronda.pl/news/czytaj/spotkanie\_na\_szczycie\_w\_watykanie\_zwierzchnik\_wspolnoty\_anglikanskiej\_u\_papieza (dostęp: 10.04.2016)].

*Umocni brytyjskie chrześcijaństwo.* Wiara.pl [http://www.papiez.wiara.pl/doc/615388.Umocni-brytyjskie-chrzeszcijanstwo (dostęp: 10.04.2016)].

*Watykan przeciąga anglikanów na katolicyzm.* Forum Żydzi-Chrześcijananie-Muzułmanie [http://znak.org.pl/?lang1=pl&page1=news&subpage1=news00&infopass1=d1=11671&scrt1=sn, (dostęp: 10.04.2016)].

*W. Brytania: prawie tysiąc anglikanów wstąpiło do Kościoła katolickiego.* PiotrSkarga.pl [http://www.piotrskarga.pl/ps,7088,2,0,1,I,informacje.html (dostęp: 10.04.2016)].

*Wielka Brytania: blisko 5 tys. anglikanów przejdzie w Wielkanoc do Kościoła katolickiego.* Instytut im. Ks. Piotra Skargi [http://www.piotrskarga.pl/ps,6838,2,0,1,I,informacje.html (dostęp:10.04.2016)].

**Bartłomiej H. Toszek, dr,** prawnik, adiunkt w Instytucie Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego; jego zainteresowania naukowe koncentrują się wokół problemów politycznych, gospodarczych i społecznych Wielkiej Brytanii (zwłaszcza Walii);

---

europejskiej, polskiej i brytyjskiej polityki regionalnej w kontekście dążeń emancypacyjnych wspólnot regionalnych; rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w perspektywie europejskiej i polskiej; wybranych aspektów aktywności obywatelskiej.